

Informatiebundel

DE KERK

A. Doumen | 2018/2019

Naam groepsleden:

Onderzoeksvragen

Jullie onderzoeksvraag is als volgt:

1. Waarom heeft het christendom zich anders ontwikkelt in het Byzantijnse Rijk?

Gebruik de achtergrondinformatie om je onderzoeksvraag op te lossen.

Tips:

- Duid in de achtergrondinformatie de domeinen aan. Zo heb je een overzicht welk stukje informatie, bij welk domein hoort.
- Soms kan informatie in meerdere domeinen geplaatst worden. Het kan ook gebeuren dat je **niet** alle domeinen kunt toepassen.
- Maak eventueel deelvragen. Dit kan je helpen om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag.
- Staan er moeilijke begrippen in de tekst of snap je een woord niet? Zoek het op en schrijf het erbij!
- Zelf informatie opzoeken mag altijd. Kijk goed naar de bronnen die je gebruikt of deze betrouwbaar zijn.

Achtergrondinformatie

Jullie gaan onderzoek doen naar de rol van de kerk in het Byzantijnse Rijk. De gebeurtenissen rondom het geloof ten tijde van het Byzantijnse Rijk, zijn tot op de dag van vandaag voelbaar. **Breng de informatie die je leest onder in de vier domeinen: sociaal, politiek, economie en cultureel.**

De kerk had een grote invloed op het dagelijkse leven van de Byzantijnen. De keizer werd gezien als de 'stadhouder Gods op aarde'. Dat wil zeggen dat de keizer in naam van god regeerde op aarde. Daarmee had ook de keizer een grote invloed op gebeurtenissen binnen de kerk. Zo organiseerde hij:

- De bekering van heidense volkeren;
- Concilies (kerkelijke bijeenkomsten) om ketterijen binnen de kerk te bestrijden;
- Bij kerkelijke conflicten koos de keizer partij.

Indien nodig nam de keizer actief deel aan de strijd en waar nodig deed hij ze eindigen. Keizers en keizerinnen van het Byzantijnse rijk hebben zelf ook de nodige kloosters, kerken en abdijen gesticht. Oorspronkelijk werd de anachoretische levenswijze (afgezonderd leven) gevolgd, later ging dit over naar vooral een cenobitische levenswijze (levend in gemeenschappen).

Hoewel de keizer werd gezien als God op aarde, was het de patriarch die de leider van de kerk was. In het Byzantijnse Rijk was men overwegend christelijk, het had zelfs belangrijke plaatsen voor de christenen binnen de rijksgrenzen. Dit waren Bethlehem en Jerusalem. Binnen het Byzantijnse rijk hebben altijd diverse geloofsgroepen gewoond, waaronder diverse stromingen binnen het christendom. Enkele groepen binnen het christendom zijn de monotheïsten, monofysieten, nestorianen, arianen en volgers van de leer van Athanasius. Iedere groep vond dat het christendom op een andere manier gevolgd moest worden. Afhankelijk van welke keizer aan de macht was, konden zij genieten van hun geloofsvrijheid. Het patriarchaat Constantinopel maakte deel uit van een vijftalig kerkelijk genootschap: Antiochië, Alexandrië, Jerusalem en Rome. Allen met elkaar verbonden in het christendom.

De keizer had wel de nodige invloed op de kerk, maar de kerk had ook de nodige invloed op de keizer. Van de vijf genoemde patriarchaten bleven er uiteindelijk twee hele belangrijke over: Rome en Constantinopel. Door de ligging van het Byzantijnse Rijk en de diverse vijanden om zich heen, heeft het christendom diverse invloeden gekend. Rome en Constantinopel konden niet zonder, maar ook niet met elkaar. Een aantal verschillen werden gezien als basiselementen, zoals:

- De formulering van de geloofsbelijdenis;
- Zuurdesembrood in het Oosten en ongedesemd brood in het Westen bij de eucharistie;
- Het celibaat in het Westen, lagere orden in het Oosten mochten wel trouwen;
- Het primaat van de bisschop van Rome. (Rome is dus het belangrijkste.)

Uiteindelijk hebben diverse redenen ertoe geleid, dat er een scheuring plaatsvond in 1054 van de christelijke kerk. Dit wordt ook wel het Oosters Schisma genoemd. Diverse malen is geprobeerd om de Oosterse en Westerse kerk te herenigen. Toen het einde naderde voor het Byzantijnse rijk was men zelfs bereid om een unie aan te gaan met de kerk van Rome. De gebeurtenissen van de kruistochten nog in vers in het geheugen, waren de Byzantijnen wantrouwig om de unie met Rome aan te gaan. Tijdens de Eerste kruistocht vroeg de Byzantijnse keizer de paus om hulp. Met de Vierde kruistocht in 1204 werd Constantinopel geplunderd. Voor de Byzantijnen voelde de Vierde Kruistocht als verraad. Een citaat van de Byzantijnse grootadmiraal, Loukas Notaras (1444 – 1453), heeft het als volgt verwoord:

“Liever de tulband van de Turk, dan de tiara van de paus.”

De scheuring werd definitief toen het Byzantijnse rijk in 1453 ten val kwam. In 1965 kwam er alsnog een excuus van de paus en de patriarch voor de scheuring binnen de kerk. De naam voor het christendom in het Byzantijnse rijk werd bekend als orthodox.

De christelijke kerk in het Westen en Oosten hebben zich dus verschillend ontwikkelt en uiteindelijk uit elkaar gegroeid. Terwijl in het Westen de christelijkheid toenam, nam deze in het Oosten juist af. Dit kwam onder andere door de opkomst van de islam. Het Byzantijnse Rijk heeft een grote rol gehad in de strijd tegen de Arabieren en Ottomanen, waarbij de islam zich niet verder in Europa heeft kunnen verspreiden. Hadden de Byzantijnen de expansie van de islamitische legermacht geen halt toe geroepen, dan was de kans groot dat wij in Europa overwegend islamitisch in plaats van christen waren geweest.

Zelfs in onze tijd bestaat het orthodoxe geloof nog. In Europa kent men de Grieks-Orthodoxen en de Russisch-Orthodoxen. Zij kennen hun oorsprong uit het orthodoxe geloof dat er in het Byzantijnse rijk was. In vele landen in Oost-Europa zijn de mensen vaker orthodox dan rooms – katholiek.

Informatie uit:

Herrin, J. (2007). *Byzantium: het verrassende leven van een middeleeuws rijk*. Amsterdam: Uitgeverij Bulaaq.

KRO. (2018). *Oosters Schisma*. Geraadpleegd op 07-11-2018, via <https://www.kro.nl/katholiek/abc/oosters-schisma>

Vinckx, E. *Zelfstudiepakket: Byzantijnse rijk [cursus]*. Hasselt: PXL Education.